

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Lech Kaczyński

Szanowny Panie Prezesie Trybunału Konstytucyjnego, Szanowne Panie i Szanowni Panowie Sędziowie, Szanowni Państwo,

Z okazji dwudziestolecia działalności Trybunału Konstytucyjnego pragnę złożyć Panu, Panie Prezesie, i wszystkim sędziom Trybunału serdeczne gratulacje, wyrazy uznania i podziękowanie za Państwa pracę dla Rzeczypospolitej. Jubileusz polskiego orzecznictwa konstytucyjnego to ważne wydarzenie i okazja do refleksji nad rolą instytucji prawa w polskim życiu publicznym. Serdecznie dziękuję Panu Prezesowi Markowi Safjanowi za zaproszenie na dzisiejsze spotkanie.

Trybunał Konstytucyjny zajmuje znaczące miejsce w systemie ustrojowym Rzeczypospolitej Polskiej. Należy do najważniejszych instytucji władzy sądowniczej, pełniąc rolę jednego z gwarantów praworządności w państwie. Stoi na straży porządku konstytucyjnego.

Powołanie Trybunału Konstytucyjnego w 1985 roku dokonało się w rzeczywistości autorytarnej i w zamyśle ówczesnej władzy miało charakter w dużej mierze fasadowy. Było w pewnej mierze załączkiem przyszłych przemian ustrojowych. Było to, choć w sposób bardzo ograniczony, odbiciem postulatów „Solidarności”.

W III Rzeczypospolitej Trybunał Konstytucyjny uczynił wiele dla umocnienia rządów prawa, dla większej przejrzystości norm i procedur oraz dla upowszechniania kultury prawnej wśród obywateli.

Wprowadzenie zasady ostateczności orzeczeń Trybunału przez Konstytucję z 1997 roku pozwoliło precyzować polski model ustrojowy, wskazywać na istniejące jeszcze ułomności, doskonalić ład kompetencyjny pomiędzy poszczególnymi organami i instytucjami władzy państwowej. Wiele orzeczeń Trybunału na trwałe zapisało się w polskiej doktrynie prawa.

Wśród wielu orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wydanych w ciągu ostatnich lat, nie brakowało takich rozstrzygnięć, które miały istotne znaczenie dla ładu prawnego Rzeczypospolitej.

Odnotować należy orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, które stanowiły podstawę do ukształtowania się zasad przyzwoitej legislacji opierających się na zasadzie ochrony zaufania obywatela do państwa.

Powinnością państwa jest nakaz takiego kształtowania prawa, by nie działało ono wstecz, tworzenie prawa dotyczącego jednostki w taki sposób, by miała ona czas na dostosowanie się do niego, oraz chroniącego prawa nabyte, ochrona przy tym rozciągać się może wyłącznie na prawa słusznie nabyte. Jeżeli nabyto je w sposób niezgodny z zasadami sprawiedliwości, mogą zostać odebrane, tak jak miało to miejsce w przypadku osób zajmujących kierownicze stanowiska w PRL, korzystających po 1989 r. z uprzywilejowanych emerytur. Przepisy, w szczególności kierowane do jednostki, muszą być określone w sposób jasny i precyzyjny, tak aby nie budziły wątpliwości co do obowiązków obywatela.

Trybunał, oceniając zgodność z Konstytucją zaskarżonych przepisów, uwzględnia wartości konstytucyjne, z którymi muszą być one zgodne. Ochrona praw jednostki musi się przy tym łączyć z ochroną państwa jako dobra wspólnego obywateli. Dlatego jedną z takich wartości wskazanych w orzecznictwie konstytucyjnym jest równowaga budżetowa. Budżet państwa podlega szczególnej ochronie i w sytuacji jego zagrożenia możliwa jest ingerencja w prawa nabyte.

Szczególne znaczenie ma wyrok dotyczący traktatu akcesyjnego. W wyroku tym Trybunał uznał Konstytucję za najwyższe prawo Rzeczypospolitej Polskiej. Wspólnoty Europejskie i Unia Europejska mogą działać wyłącznie w zakresie określonym traktatami i tylko wówczas, gdy otrzymały w tym zakresie kompetencje. Przystąpienie do Unii nie podważa statusu Konstytucji jako najwyższego prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Ma ona zawsze pierwszeństwo obowiązywania i stosowania. W wypadku kolizji między prawem europejskim a Konstytucją, do suwerennej decyzji państwa polskiego należeć będzie dokonanie zmiany Konstytucji albo spowodowanie zmian w regulacjach wspólnotowych.

Pragnę podkreślić, że działalność Trybunału Konstytucyjnego jest ważną lekcją dla tworzenia i stosowania dobrego prawa. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają istotne znaczenie dla funkcjonowania Państwa i to właśnie z tego względu powinny być przedmiotem nie tylko refleksji ze strony organów Państwa, ale także publicznej debaty.

W tej uroczystej chwili pragnę złożyć Panu Prezesowi oraz Paniom i Panom Sędziom serdeczne jubileuszowe gratulacje. Proszę przyjąć moje wyrazy uznania i podziękowanie za Państwa pracę dla dobra Rzeczypospolitej, za wszystko, czym Trybunał Konstytucyjny zasłużył się dla polskiej demokracji i umocnienia rządów prawa. Pragnę również, za Państwa pośrednictwem, podziękować wszystkim, których trud, wiedza i zaangażowanie złożyły się w ciągu tych dwudziestu lat na bogaty dorobek Trybunału.